

Jacques de Vroomen

God, een verschoten gobelin

Waarom doen mensen in God? Voor een aantal problemen heb je God echt niet nodig. Voor het inruilen van je auto, voor je dagelijkse broodje, je outfit, je biertje, je vakantie. Dat gaat allemaal prima zonder God. God komt in de picture als het om echt moeilijke vragen gaat. Waar komen we vandaan en waar gaan we na ons overlijden naar toe? Wat is de zin van ons dagelijks gehol? Waarom heeft de een geluk en de ander altijd pech?

De vraag naar het produkt 'God' is vanaf de Verlichting gestaag gedaald. Waarom? In Nederland, laat ik me daar even toe beperken, zijn onze natjes en droogjes redelijk voorhanden. We hebben het beter dan ooit in het verleden. Is God daarom in de zijlijn van ons bestaan terechtgekomen? Ik denk niet dat dat de belangrijkste reden is. Immers het probleem waarom we die God echt nodig hebben, de existentiële vragen van ons bestaan, ik noemde hierboven de belangrijkste, is nog even groot als duizend jaar geleden. Als het om echte vragen gaat weten we nog even veel of even weinig als de mens uit de middeleeuwen. Waarom is God dan toch zo gedevalueerd?

Ik denk dat de kern van het geloofsprobleem een vormgevingsprobleem is. In een traditie van vele duizenden jaren is God voorgesteld als koning, generaal: Heer der Heerscharen, vader. 'Generaal' en 'vader', dat lijken uitersten, maar dat zijn ze niet als je ze plaatst in een historisch perspectief. Beide woorden representeerden in het verleden de top van een piramidale orde. Een hiërarchische structuur waarbij God altijd vanaf de hoogste sport van de ladder naar beneden zat te kijken. Dat beeld van God spoorde met de structuur van duizenden jaren menselijke samenleving. Mensen waren per definitie ongelijk. Voor de een was er een hut en voor de ander een paleis. Zo was het nu eenmaal en zo was het goed. En als je voor je hut naar de ondergaande zon zat te kijken moest je, als de paleisbewoner aan kwam lopen, opstaan, je hoed afnemen en diep in het stof buigen. Logisch want die ander leefde niet voor niets in een paleis. God woonde in een uitzonderlijk duur paleis en daarom spraken we hem ook altijd aan met epitheta waarin heel vaak gebruik gemaakt werd van de overtreffende trap. Veel van die adjectieven werden ook nog eens verstevigd met het voorvoegsel 'aller': allermachtigste, krachtigste, goedertierendste enz.

In de praktijk van de moderne samenleving is de macht nog altijd

zeer ongelijk verdeeld. Op het bovenbouwniveau, ideëel dus, dien je echter democraat te zijn. Beslissingen moeten, op allerlei niveaus - theoretisch althans - democratisch genomen worden.

Ik heb het gevoel dat God nog altijd op die bovenste sport naar beneden zit te loeren. God vertegenwoordigt daarmee een machtsniveau dat onverkoopbaar is geworden. Hij is niet meegegroeid met ons, is een atavisme. God is mens geworden zeggen de christenen. Akkoord, maar als u op straat een mens in een zeventiende-eeuws kostuum tegenkomt, neemt u hem toch ook niet serieus?

Ongeveer dertig jaar geleden ben ik van mijn geloof afgevallen. Ik heb geen plannen om op dat besluit van toen terug te komen. Dat lijkt niet zo logisch na het bovenstaande. Ik heb hierboven immers betoogd dat er voor de mens op het eind van de twintigste eeuw nauwelijks minder reden is om in God te geloven dan voor een middeleeuwer. Als het om de essentialia gaat, hebben we in duizenden jaren beschaving feitelijk pas op de plaats gemaakt. Ik besef dat men mij kan tegenwerpen dat ik met het badwater heel ten onrechte ook het kind in de riolering laat lopen. Zo is het inderdaad. Maar zo zitten mensen, en dus ook ik, in elkaar. Als je de inhoud niet weet vorm te geven, verlies je de interesse in het produkt.

Ze zeggen dat God weer in de lift zit. Als dat een gevolg is van het feit dat het gelijkheidsideaal in de laatste twintig jaar wat uit de mode is geraakt, zie ik weinig in die come back van God. Dan raakt hij op termijn gegarandeerd in een vrije val waarvan ik het dieptepunt onmogelijk kan voorspellen.

Ik blijf het vooralsnog vanuit de zijlijn bekijken.